

Saša Vojtech Poklač

Praktična fonetika slovenskega jezika za študente bratislavske slovenistike

---

objavljeno v:

Nataša Pirih Svetina, Ina Ferbežar (ur.): *Na stičišču svetov: slovenščina kot drugi in tuji jezik. Obdobja 41*. Ljubljana: Založba Univerze v Ljubljani, 2022.

<https://centerslo.si/simpozij-obdobja/zborniki/obdobja-41/>

© Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, 2022.

Obdobja (e-ISSN 2784-7152)

PRAKTIČNA FONETIKA SLOVENSKEGA JEZIKA ZA ŠTUDENTE BRATISLAVSKE SLOVENISTIKE

Saša Vojtech Poklač

Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani, Ljubljana
Filozofická fakulta, Univerzita Komenského v Bratislave, Bratislava
sasa.poklac@uniba.sk

DOI:10.4312/Obdobja.41.351-359

Prispevek predstavlja predmet Praktična fonetika slovenskega jezika, ki je od študijskega leta 2021/22 v ponudbi predmetov bratislavske slovenistike. Zariše vsebino omenjenega predmeta, ki temelji na (s)poznovanju teoretičnih osnov slovenske fonetike (vse primerjalno s slovaščino) in praktičnem razvijanju fonološke zmožnosti na podlagi različnega učnega gradiva in učnih strategij. Analizira najpogostejše napake slovaških govorcev pri slovenski izgovarjavi in ponuja usmeritve za njeno izboljšanje.

slovenski jezik, slovenščina za Slovake, fonetika, fonologija, fonološka zmožnost

This contribution presents the course Practical Phonetics of Slovenian offered among the subjects in Slovenian studies in Bratislava since 2021/22. It describes the content of the course, which presents the theoretical basis of Slovenian phonetics contrasted with Slovak and seeks practical development of phonological competence using a diversity of materials, strategies, and teaching tools. The contribution also analyzes the most frequent pronunciation mistakes made by Slovak speakers in Slovenian and offers guidelines to improve pronunciation.

Slovenian, Slovenian for Slovaks, phonetics, phonology, phonological competence

1 Uvod

V zadnjih desetih letih se je status slovenistike na Filozofski fakulteti Univerze Komenskega v Bratislavi bistveno spremenil. Razvoj je potekal od (obvezno)izbirnega lektorata, za katerega so se večinoma odločali študentke in študenti slovakistike, rusistike, etnologije in zgodovine, pa vse do vključitve študija slovenskega jezika, književnosti in kulture v okvir do- in podiplomskih študijskih programov Srednjeevropske študije in Slovanske študije. Zaradi spremembe statusa slovenistike je nastala potreba po nenehnem oblikovanju novih obveznih in izbirnih slovenističnih predmetov. Študentke in študenti so v študentskih anketah večkrat izrazili željo po poglobljenem spoznavanju fonetike slovenskega jezika, zaradi česar smo ponudbo obogatili s predmetom Praktična fonetika slovenskega jezika, ki sem ga prvič izvajala v zimskem semestru 2021/22 v obsegu dveh šolskih ur tedensko in ga je uspešno opravilo osem študentk in študentov. K oblikovanju novega predmeta sta me spodbudili gostovanji dveh slovenskih strokovnjakov za fonetiko, prof. dr. Hotimirja

Tivadarja in doc. dr. Damjana Huberja z ljubljanske Filozofske fakultete, ki sta na bratislavski slovenistiki pripravila več predavanj in vaj s področja fonetike. Izkazalo se je, da je potreba po tovrstnih urah veliko večja, kot se je zdelo pred tem. Prav tako so vedno razveseljive povratne informacije udeležencev Seminarja slovenskega jezika, literature in kulture¹ v Ljubljani, ki z navdušenjem govorijo o seminarskih fonetičnih vajah in smiselnosti tovrstnih ur. Do pomembnega premika pri dokončni vpeljavi fonetičnih vaj v študijski program je prišlo leta 2019, ko je izšel učbenik za učenje in poučevanje fonetike Hotimirja Tivadarja in Urbana Batiste *Fonetika 1*, ki je postal podlaga za nastanek omenjenega predmeta.

2 Razvijanje fonološke zmožnosti: kratkoročni ali/in dolgoročni cilj?

V procesu poučevanja/učenja tujega jezika tako pedagog kot študent stremita k jezikovnemu napredku in samostojnosti učečega se, uspešnost pa je odvisna od številnih okoliščin, ki lahko celoten proces pospešijo ali upočasnijo.

Pirih Svetina (2005: 140) glasoslovno zmožnost – fonološko/fonetično definira kot: »[r]eceptivn[o] zmožnost prepoznavanja različnih glasov in skupin različnih glasov v besedah, zmožnost povezovanja njihove slušne podobe z zapisano ter zmožnost prepoznavanja mesta in kakovosti naglasa v besedah ter produktivn[o] zmožnost tvorjenja in rabe ciljnemu jeziku ustreznih glasov, naglasov in intonacije.« Pirih Svetina (2021: 158) opaža, da se na področju slovenščine kot tujega jezika pravorečna vprašanja »praviloma ne obravnavajo samostojno in ločeno, ampak so vključena v druga področja obravnave«. Da ne gre izključno za slovenski unikum, potrjuje Piccardo (2016: 6), ki opozarja, da so v preteklosti strokovnjaki, ki se ukvarjajo s problematiko poučevanja drugega/tujega jezika, fonološkim vprašanjem namenili premalo pozornosti. To dokazuje tudi *Skupni evropski jezikovni okvir* (SEJO), v katerem od leta 2001 pa vse do *Dodatka k SEJU* iz leta 2020 »fonološki nadzor ni eksplicitno omenjen v nobenem od opisnikov na šestih ravneh t. i. globalne lestvice« (Pirih Svetina 2021: 160). Po Pirih Svetina (2021: 161) *Dodatek k SEJU* (2020) prinaša spremembe glede pojmovanja pravorečja na področju učenja, poučevanja in ocenjevanja tujih jezikov, v ospredju pozornosti pa so: »artikulacija glasov, prozodija z intonacijo, ritmom in besednim ter stavčnim poudarkom, hitrost govora in njegovo členjenje, naglaševanje, naglas ter oddaljevanje od 'norme' in razločnost ter razumljivost pomena za poslušalce« (prav tam: 162).

Dejstvo je, da se proces razvijanja fonološke zmožnosti začne že v zgodnji fazi učenja tujega jezika. Zaradi tega se zdi na mestu iskanje odgovora na vprašanje, ki ga zastavlja SEJO (2011: 141), in sicer: »Ali sta fonetična pravilnost in tekočnost cilj zgodnjega učenja ali se razvijata kot dolgoročnejši cilj?«

Za zgodnjo fazo učenja je največkrat značilno, da učitelj študentom po eni strani posreduje temeljna teoretična izhodišča iz slovenske fonetike, po drugi strani pa skrbi, da s pomočjo različnih vaj razvijajo ustrezno fonološko zmožnost. Načeloma pa učitelj v okviru učnih načrtov nima veliko prostora, ki bi ga lahko namenil izključno

1 Več o prireditvi na spletni strani <https://centerslo.si/seminar-sjlk/>.

fonetičnim vsebinam. Pirih Svetina (2021: 159) to povezuje tudi s komunikacijskim pristopom, ki je v zadnjih tridesetih letih zaznamoval področje poučevanja slovenščine kot tujega jezika. Tako je čas, v katerem poteka proces razvijanja fonološke zmožnosti pri študentih, največkrat omejen na dejavnosti, ki niso neposredno povezane s to spretnostjo (npr. glasno branje, konverzacija, govorjenje). Čeprav se fonološka zmožnost večinoma razvija v okviru drugih vsebin in ne samostojno, pa gre za proces, ki poteka na vseh jezikovnih ravneh, kar dokazuje tudi lestvica opisnikov fonološkega nadzora v *Dodatku k SEJU* (2020: 136).

3 Fonetične vaje iz slovenskega jezika na Filozofski fakulteti Univerze Komenskega v Bratislavi

Na bratislavski slovenistiki se študentke in študenti srečujejo s slovensko fonetiko na različne načine in v okviru različnih predmetov. Najpogosteje na urah iz slovenskega jezika (poslušanje, glasno branje, govorjenje), prav tako pa tudi pri predmetih iz slovenske književnosti, kjer glasno berejo in interpretirajo odlomke iz slovenskih literarnih del.

Lani se je ponudila priložnost, da slovenistični modul dopolnimo z obvezno izbirnim predmetom *Praktična fonetika slovenskega jezika*, v okviru katerega se študenti ukvarjajo izključno z vprašanji s področja slovenske fonetike. Pripravila sem učni načrt, v katerem sem morala določiti obseg, vsebino, metode poučevanja in učenja, cilje in pridobljene kompetence ter obvezno literaturo in učno gradivo. Predmet se izvaja v zimskem semestru po 2 šolski uri tedensko, tj. skupaj 28 ur, od tega 12 ur v obliki seminarja in 16 ur v obliki vaj. Predvideno je tudi samostojno delo študentov v obsegu 28 ur. Po tehtnem premisleku² sem prišla do zaključka, da bo predmet najprimernejši za študente 2. in 3. letnika dodiplomskega študija, na podlagi prvih izkušenj s poučevanjem predmeta pa se je izkazalo, da je bila odločitev ustrezna.

3.1 Vsebina predmeta *Praktična fonetika slovenskega jezika*

Vsebino predmeta sem oblikovala na podlagi slovenske in slovaške strokovne literature. Snov je razdeljena na dva dela, in sicer na teoretični in praktični del, ki se prepletata in dopolnjujeta. Teoretični del je zasnovan tako, da prehaja od predstavitve splošnih fonetičnih vsebin, torej tistih, ki so vezane izključno na predstavitev značilnosti slovenskih glasov, slovenskega naglasa in stavčne intonacije v slovenščini, pa vse do bolj specifičnih, v našem primeru tistih, ki se vežejo na izgovarjavo slovenskega knjižnega jezika pri Slovakah. Drugi, (verjetno) še pomembnejši del predmeta, pa so praktične vaje, na podlagi katerih študenti izboljšujejo svojo izgovarjavo v slovenščini. Idealno je, če pedagog pozna temeljne fonetične značilnosti maternega

2 Razmislek je šel v smeri, ali je predmet primernejši za študente 1. letnika, ki se morajo šele seznaniti z osnovami slovenske fonetike, ali za študente višjih letnikov, ki so po eni strani sicer že pridobili temeljna fonetična znanja, po drugi strani pa imajo že dovolj razvito jezikovno zmožnost, da lahko sledijo tudi kompleksnejšim jezikovnim vprašanjem in se jim načeloma ni treba obremenjevati z vprašanji, ki si jih zastavljajo študenti brez predznanja slovenščine.

jezika študentov, saj lahko s pomočjo kontrastivne metode še učinkoviteje razloži podobnosti in razlike med (iz)govorom v izhodiščnem in ciljnem jeziku.

3.1.1 Teoretični del predmeta

3.1.1.1 Samoglasniki in naglas v slovenščini

Na podlagi učbenika *Fonetika 1* se študenti podrobneje seznanijo z značilnostmi slovenskih samoglasnikov. Spoznajo, da se za razliko od slovaščine, samoglasniki izgovarjajo jasno, odprto in navzven. Posebna pozornost je namenjena naglasu v slovenščini, ki je drugačen od slovaškega, saj ni dinamičen in ustaljen na prvem zlogu, temveč je njegovo mesto nestalno. Študente opozorim, da je v nasprotju s slovaščino kvantiteta slovenskih samoglasnikov odvisna od mesta naglasa. Velja namreč, da so v slovenščini naglašeni samoglasniki načeloma dolgi, nenaglašeni pa kratki. Pri branju slovenskih besedil, ki so opremljena z naglasnimi znamenji, imajo študenti z izgovarjavo samoglasnikov kar nekaj težav, kar lahko povežemo z jezikovnim prenosom. Če so označeni z ostrivcem, jih izgovarjajo podobno kot slovaške in lahko trajajo tudi dvakrat dlje, kot je značilno za slovenske samoglasnike. Prav tako so problematični *o*-ji, ki so označeni s strešico, saj jih pod vplivom slovaščine, kjer to znamenje označuje dvoglasnik *uo*, tako tudi izgovarjajo. Zaradi tega se izogibam rabi naglasnih znamenj in označujem samoglasnike tako kot različni učbeniki za začetno učenje slovenščine, tj. naglašene samoglasnike podčrtujem. Na splošno je treba veliko pozornosti nameniti naglasu, saj v slovenščini naglasno mesto ni predvidljivo in je za razliko od slovaščine zelo pomembno za razločevanje pomena. Zato pri fonetičnih vajah vadimo npr. različne naglasne tipe, naglaševanje glagolov, morebitno spreminjanje naglasa pri besedotvornih postopkih itn.

Nekateri slovenski samoglasniki se izgovarjajo podobno kot slovaški (gre za samoglasnike *a*, *i*, *u*), zato študenti pri izgovarjavi nimajo večjih težav. Drugače je pri samoglasniku *e*, saj pozna slovaščina v nasprotju s slovenščino samo en *e*-jevski samoglasnik, ki se izgovarja podobno kot slovenski ozki *e*. Ker imajo študenti več težav z izgovarjavo širokega *e*, jih z namenom, da bi dosegli podobno kakovost *e*-jevskega samoglasnika, opozorim na slovaški samoglasnik *ä*, ki se približuje izgovoru slovenskega širokega *e*. Podobno velja tudi za samoglasnik *o*. Z ustreznimi vajami, kot je npr. ponavljanje različnih besed (*pésem*, *sêstra*; *ósem*, *rôka* ...) ali ponavljanje samoglasnikov v kombinaciji s soglasniki (*pé*, *bé*, *mé*, *pè*, *bè*, *mè*), kar priporoča Vrtačnik (2019: 170), lahko izgovarjavo obeh glasov bistveno izboljšajo.

Študenti imajo težave s prepoznavanjem in izgovorom slovenskega polglasnika, saj ga v svojem maternem jeziku ne poznajo. Zaradi tega prihaja v položajih (opazno predvsem pri enakopisnicah), kjer je v slovenščini polglasnik, v slovaščini pa samoglasnik *e*, do napak. Tako npr. v besedah *meter*, *pes*, *sedem*, *osem*, *Koper* idr. slovenski polglasnik izgovarjajo kot slovaški *e*.

3.1.1.2 Soglasniki

Čeprav slovaški študenti načeloma nimajo večjih težav z izgovarjavo slovenskih soglasnikov, pa je treba več pozornosti nameniti razlagi slovenskih zvočnikov, še

posebej v in *l*, katerih zapis in izgovor sta zaradi variantnosti za študente zahtevnejša. S študenti si ogledamo razlago v učbeniku *Fonetika 1* in primerjalno s slovaščino vadimo izgovor težavnejših fonemov. Pri zvočniku *v* vadimo položaje, v katerih se soglasnik *v* izgovarja zobnoustnično (*Slovak, večer, vrt ...*). V obeh jezikih je podoben tudi izgovor *v* pred soglasnikom in za samoglasnikom (*restavracija, glavnik, zdravnik ...*) ter *v* pred premorom/za samoglasnikom v izglasju (*zanimiv, lipov, nov ...*), kjer se izgovarja kot soglasniški (dvoglasniški) *u*. Pri slovaških študentih prihaja do nepravilne izgovarjave *v*-ja večinoma v položaju pred nezvenečim soglasnikom in ne za samoglasnikom (*vsota, včeraj, vtis ...*), saj ga namesto dvoglasniškega *u* izgovarjajo kot zobnoustnični *v* oz. *f*. Podobne težave imajo tudi z izgovorom predloga *v*.

S primerjalnega slovensko-slovaškega vidika je še bolj kot drsnik *v* zanimiv jezičnik *l*. Vaňko (2004: 22) poudarja, da se slovaški zvočnik *l* po izgovoru razlikuje od slovenskega, saj je v slovaščini zadnjedlesnični *l* in je »trši« kot slovenski, ki je, kot pišeta Tivadar in Batista (2019: 21), izgovorjen spredaj (gre za t. i. zahodnoevropski *l*) in pri katerem je jezik upognjen navzdol (konveksni položaj). Pri učenju pravilne izgovarjave slovenskega *l* je treba študente opozarjati na to, da morajo, če želijo »ovreči« besede Hotimirja Tivadarja (2016: 115), da je govor »eden najbolj 'izdajalskih' delov človeške podobe«, v slovenščini spremeniti položaj jezične konice in veliko vaditi. Da bi študenti uzavestili položaj jezika pri izgovoru slovenskega *l* in s tem dosegli mehkejšo izgovarjavo, je treba vaditi besede s kombinacijo *l* + samoglasnik *i* ali ozki *e* (*lesen, lizika, ples, palica ...*). Vaňko (2004: 22) navaja, da je naslednja razlika med slovenskim in slovaškim *l*-jem, ki je pogojena z njegovim položajem, v opisnem deležniku na *-l*. V slovaščini se v 3. osebi ednine moškega spola izgovarja trdi zadnjedlesnični *l*, v slovenščini pa kot soglasniški (dvoglasniški) *u* (*hodil, pisal, sedel ...*). Nekaj razlik je tudi v izgovoru črkovnega sklopa *lj*, do večjih pa pride, če se črkovni sklop nahaja pred samoglasnikom, saj ga slovaško govoreči ne izgovarjajo kot *l + j*, temveč kot mehčani *l'* (*Ljubljana, učiteljica ...*).

Pri zvočniku *n* je pomembno študente seznaniti, da slovenščina v svojem sistemu nima mehkega *ñ*, kar pomeni, da je treba v slovenskih besedah, kjer je kombinacija *n + i* oz. *e*, zvočnik izgovarjati trdo (*nevesta, nebo, nit, piknik ...*). Prav tako je treba obravnavati črkovni sklop *nj* in fonemske različice *n* pred *k*, *g*, *h* (*Anka, angina, Anhovo ...*).

Študenti imajo nekaj težav tudi z izgovorom zvočnika *r* med dvema soglasnikoma, saj imajo v svojem jeziku v tem položaju zlogotvorni *r*, značilnost katerega je, da se konica jezika zatrese trikrat ali večkrat (Vaňko 2004: 21). Ker se v slovaščini ta zvočnik izgovarja brez spremljajočega tona, je njegovo izgovarjavo treba vaditi (*vrtec, trgovina, krvaveti ...*).

Slovaški študenti načeloma nimajo večjih težav z izgovorom slovenskih nezvočnikov, saj jih ima večina enake izgovorne in slušne lastnosti tudi v slovaščini. Pazljivi morajo biti predvsem pri izgovoru zapornikov *d* in *t* pred samoglasnikoma *i* in *e*, saj se v slovaščini v tem položaju izgovarjajo mehko (*dedek, tekma, piti ...*). Prav tako je treba več pozornosti nameniti branju mehkonebnega pripornika *h*.

Ker slovaščina za razliko od slovenščine pozna dva grafema za njegovo označevanje (*ch* in *h*), študenti v slovenskih besedah (*hvala*, *hiter*, *hudo* ...) pogosto berejo črko *h* kot grlni pripornik *h*, ki pa ga knjižna slovenščina nima. Prav tako so za slovenščino kot tudi za slovaščino značilne spremene po zvonečnosti. Ker je skupna značilnost obeh jezikov regresivnost, študenti v povezavi s tem pojavom nimajo večjih težav.

3.1.2 Praktični del predmeta: potek učne ure in izkušnje

Eden izmed glavnih ciljev, ki ga želimo doseči pri predmetu, je, da študente pripeljemo do stopnje, da se začnejo zavedati tistih mest, kjer se slovenska in slovaška izgovarjava bistveno razlikujeta. Na podlagi teoretičnih izhodišč in večletnih izkušenj s poučevanjem slovaško govorečih študentov sem pripravila fonetične vaje, s pomočjo katerih študenti vadijo težavnejša mesta in tako razvijajo fonološko zmožnost. V nadaljevanju bom najprej na kratko približala potek učne ure in nekaj izbranih vaj za pravilno izgovarjavo in naglaševanje slovenskih samoglasnikov, nato pa se bom zaradi omejenega prostora osredotočila zgolj na izkušnjo s poučevanjem pravilne izgovarjave »bolj slovenskega oz. zahodnoevropskega, mehkejšega« *l*.

Začetek učne ure je bil povezan z vajami za motoriko govornega aparata (vaje za jezik, ustnice, mehko nebo, spodnjo čeljust, pihalne vaje),³ ki so bile odvisne od značilnosti glasu, ki smo ga vadili.

Primeri vaj za ustnice, s katerimi utrjujemo izgovarjavo samoglasnikov:

- študenti se morajo spomniti, kako odreagirajo, ko se udarijo v nogo (*Au, boli!*);
- študenti govorijo »japonsko«: pri tej vaji poudarijo prvi zlog in ga časovno podaljšajo, ostale pa izgovorijo v običajnem ritmu (*NOOO–RJA–KI; HIII–RO–TO; MIII–JU–RA; TAA–KE–ŠI*);
- študenti oponašajo policijsko sireno, osla (*U–I, I–A*).

Primeri vaj za jezik, s katerimi utrjujemo izgovor *l*:

- vaja *Ali se lahko z jezikom dotaknete nosu ali brade?*: študenti pomikajo jezik proti bradi in ga dajo nazaj v usta, enako tudi navzgor proti nosu;
- vaja *Brisalci*: študenti pomikajo jezik levo in desno po zgornji in spodnji ustnici;
- vaja *Tleskanje – muca*: študenti tleskajo z jezikom, podobno kot *C C C* oz. kot bi klicali mačko.

Po obravnavi teoretičnih izhodišč so sledile vaje za kakovosten izgovor posameznih fonemov, pravilno naglaševanje in intonacijo. Najprej so študenti vadili izgovor na podlagi vaj iz učbenika *Fonetika 1*. Za zelo učinkovito se je izkazalo naslednje zaporedje: študenti so najprej glasno prebrali besede, dialoge oz. besedila, nato so poslušali zvočne posnetke, pri katerih so bili pozorni na pravilno izgovarjavo, na koncu pa je znova sledilo branje istega besedila. Izkazalo se je, da se je že po prvem poslušanju izgovarjava izboljšala, kakovost fonemov pa se je približala tisti s posnetka.

Pravilno izgovarjavo smo vadili tudi s pomočjo palindromov,⁴ npr. *osem opitih hiti po meso; omamiti hiti mamo; Ina vas vidi v savani*. Študenti so jih najprej tiho prebrali,

3 Še več vaj v Križan 2013: 63–72.

4 Palindrome sem povzela po spletni strani <http://bos.zrc-sazu.si/palindromi/index.html>.

ob tem pa so si morali zamisliti, katero čustvo (npr. jeza, žalost, sreča ...) bodo izrazili ob branju. V nadaljevanju je študent A z izbranimi čustvi prebral palindrom, študent B pa je moral ponoviti za njim in ga čim bolj natančno posnemati.

Uporabna se zdi tudi vaja za utrjevanje širine in ožine *e* in *o*, ki temelji na otroški igri *Leti, leti!* Pripravila sem besede, v katerih se *e* in *o* izgovarjata široko (označene z modro barvo) oz. ozko (označene z rdečo barvo). Študenti so morali nalogo začeti z *Leti, leti!* in glede na barvo ustrezno izgovoriti samoglasnike. Prav tako je zanje uporabna vaja z besedami, ki se v slovaščini zapisujejo (skoraj) enako kot v slovenščini, vendar se izgovarjajo drugače (npr. *mesto, otrok, meso, breza, beseda, dedek ...*).

Ena izmed rednih dejavnosti je tudi petje, ki zaradi primerne nastavitve izgovora posameznega glasu oz. glasovnega sklopa olajša izgovor (Tivadar, Batista 2019: 11). Poleg pesmi, ki so v učbeniku *Fonetika 1*, sem pripravila še pesmarico z drugimi melodijami, med katere sem uvrstila tudi pesem glasbenika Nipkeja *Bejba iz neta*. Študenti so tako spoznali knjižno in neknjižno izgovarjavo slovenščine.

Na uri je bila vsaj ena vaja, pri kateri so morali študenti prebrati besedilo in določiti naglasna mesta. Študenti so imeli težave z naglaševanjem, ki so se zmanjšale takoj, ko so zapisano besedilo slišali. Zelo jim je bila všeč tudi nadgradnja te naloge, ko so morali naglase premakniti za en zlog nazaj.⁵

Slovaški študenti že v zgodnji fazi učenja slovenščine slišijo bistveno razliko med slovaškim in slovenskim *l*. Ker jih pogosto zanima, kaj morajo storiti, da bi se čim bolj približali »slovenski izgovarjavi« zvočnika *l*, sem se odločila, da se bomo intenzivno ukvarjali z izgovorom tega soglasnika. Eden izmed največjih izzivov je bilo doseči spremembo položaja jezika pri izgovoru zvočnika *l*. V ta namen sem pripravila veliko vaj, v katerih se izmenično pojavljajo besede, pri katerih je najprej glasovni sklop *l + e* oz. *i*, in tiste, pri katerih se *l* nahaja pred zadnjimi samoglasniki, torej tam, kjer se pri slovaških govorcih izgovarjava izrazito približa trdemu *l* (*lestev, ladja, lipa, lonec, poletje, planet ...*).

Kot odličen pripomoček za učenje fonetike so se izkazale logopedске pravljice na portalu *Lahkonočnice*. Študenti so morali v pravljici Nine Mav Hrovat *Lama in lenivec* označiti mesta, ki se jim zdijo težka z vidika njihove izgovarjave slovenskega *l*. Sledilo je glasno branje besedila in poslušanje pravljice po kratkih odsekih. Študenti so takoj za tem ponovili, kar so slišali. Izkazalo se je, da se je izgovor *l* takoj po poslušanju izrazito izboljšal. Pri prvem branju so študenti naredili največ napak v glasovnem sklopu *l + a* oz. *l + o*, kar lahko povežemo s tem, da sta oba samoglasnika manj odprta kot *i* in *e* in zato njun izgovor zahteva manj energije. Po mojem opozorilu, da je treba bolj odpirati usta, in po poslušanju besedila se je izgovor zvočnika *l* približal t. i. zahodnoevropskemu *l*.

5 Idejo za to dejavnost sem dobila na predavanju Damjana Huberja, ko je gostoval na bratislavski slovenistiki.

4 Zaključne ugotovitve

Po enem semestru intenzivnega poučevanja predmeta iz slovenske fonetike, v okviru katerega so slovaški študenti podrobneje spoznavali teoretične osnove s tega področja, ki so jih s pomočjo večjega števila vaj preverili tudi v praksi, lahko trdim, da je tovrsten predmet pri študiju jezika več kot koristen. Čeprav se na prvi pogled mogoče zdi, da študentov tovrstne vsebine ne zanimajo, se je izkazalo ravno nasprotno. Z velikim zanimanjem so se poglobili v teoretična izhodišča slovenske fonetike, še bolj pa so bili navdušeni nad vajami, na podlagi katerih so vadili npr. izgovarjavo slovenskih glasov, naglas, intonacijo, ritem. Zavedajo se, da je izgovarjava nekaterih slovenskih glasov drugačna od slovaške, zato si želijo, da bi se približali slovenski. Izkazalo se je, da je zaželeno, da jim učitelj fonetiko svojega jezika posreduje primerjalno s fonetiko njihovega maternega jezika, saj lahko tako predvidi morebitne napake in pripravi kakovostne vaje, ki omogočajo razvoj tistih fonoloških zmožnosti, ki se morda zaradi vpliva maternega jezika na izgovarjavo v ciljnem jeziku ne razvijajo po pričakovanjih. Veseli me, da je končno tudi za slovenščino na voljo učbenik fonetike, ki je odlična podlaga za posredovanje in vadenje teh zmožnosti. Pogosto se zgodi, da sta npr. razpon besedišča ali slovnična pravilnost pri istem uporabniku na višji ravni kot njegova fonološka zmožnost, kar bi lahko bila tudi posledica nenamernega zapostavljanja fonetičnih vaj v okviru učnega procesa. Kljub vsemu si mora učitelj na vseh stopnjah poučevanja prizadevati, da študenti s pomočjo fonetičnih vaj redno vadijo izgovarjavo, saj bodo lahko le tako čim hitreje dosegli cilje, kot so npr. razumljiva in naravna izgovarjava, pravilno naglaševanje, intonacija. Vse to pa lahko dosežemo s ponavljanjem, poslušanjem, glasnim branjem in tudi s petjem.

Literatura

- Dodatek k SEJU = *Common European Framework of Reference for Languages: learning, teaching, assessment. Companion Volume*, 2020. Strasbourg: Council of Europe Publishing. <https://rm.coe.int/common-european-framework-of-reference-for-languages-learning-teaching/16809ea0d4>
- FERBEŽAR, Ina, KNEZ, Mihaela, MARKOVIČ, Andreja, PIRIH SVETINA, Nataša, SCHLAMBERGER BREZAR, Mojca, STABEJ, Marko, TIVADAR, Hotimir, ZEMLJARIČ MIKLAVČIČ, Jana, 2004: *Sporazumevalni prag za slovenščino*. Ljubljana. Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, Ministrstvo RS za šolstvo, znanost in šport.
- KRIŽAN, Katarina, 2013: *Holistični pristop v terapiji mišično tenzijske disfonije (MTD): Rehabilitacijski program za osebe z odklonom na področju fonacije po Kosmačevi*. Diplomsko delo. Ljubljana: Pedagoška fakulteta. <http://pefprints.pef.uni-lj.si/id/eprint/1628>
- MAV HROVAT, Nina: Lama in lenivec. *Lahkonočnice*. <https://www.lahkonocnice.si/pravljice/lama-in-lenivec> (dostop 15. 5. 2022)
- PICCARDO, Enrica, 2016: *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Phonological Scale Revision. Process Report*. Strasbourg: Council of Europe – Language Policy. <https://rm.coe.int/phonological-scale-revision-process-report-cefr/168073ff19>
- PIRIH SVETINA, Nataša, 2005: *Slovenščina kot tuji jezik*. Domžale: Založba Izolit.
- PIRIH SVETINA, Nataša, 2021: Od kod do kod slovenščina? Pravorečna in pravopisna vprašanja

- pri poučevanju slovenščine kot tujega jezika. *Jezik in slovstvo* LXVI/2–3. 157–165. <http://www.jezikinslovstvo.com/pdf.php?part=2021|2|159-168>
- SEJO = *Skupni evropski jezikovni okvir: učenje, poučevanje, ocenjevanje*, 2011. Ljubljana: Ministrstvo RS za šolstvo in šport, Urad za razvoj šolstva.
- TIVADAR, Hotimir, 2016: Slovenska fonetika za tuje študentke in študente. Alojzija Zupan Sosič (ur.). *Drugačnost v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi. 52. seminar slovenskega jezika, literature in kulture*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 111–116.
- TIVADAR, Hotimir, BATISTA, Urban, 2019: *Fonetika 1*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- TOPORIŠIČ, Jože, 2000: *Slovenska slovnica*. Maribor: Obzorja.
- VAŃKO, Juraj, 2004: *Slovaška slovnica za Slovence*. Ljubljana: Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, Oddelek za slavistiko.
- VRTAČNIK, Martin, 2019: Poučevanje fonetike na Seminarju slovenskega jezika, literature in kulture. Katarina Podbevšek, Nina Žavbi (ur.): *Govor v pedagoški praksi*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 189–197. <https://e-knjige.ff.uni-lj.si/znanstvena-zalozba/catalog/view/185/283/4891-1>